

2020-11-30

***Till Justitiedepartementet
Herkulesgatan 17
111 52 Stockholm***

Yttrande

Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten SOU 2020:45

Detta remissvar avser den del i utredningen som gäller:

- Uppdrag att överväga om förpackningar bör undantas från tryckfrihetsförordningens (TF) tillämpningsområde.

Psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak (PmT) är en ideell förening för beteendevetare. Syftet med föreningen är att arbeta med information, utbildning, opinionsbildning och metodutveckling i tobaksfrågor. Vi har i föreningen mångåriga erfarenheter som tobaksavvänjare, utbildare, sakkunniga/expertter inom området tobaksprevention inte minst bland ungdomar. PmT ingår i paraplyorganisationen Yrkesföreningar mot Tobak (YmT).

PmTs synpunkter på förslaget från den parlamentariskt tillsatta kommittén utgår från Tobakskonventionen som Sverige ratificerade 2005, Barnkonventionen som blev svensk lag 2020 samt Agenda 2030.

*PmT förordar att **neutrala tobakspaket** införs i Sverige och att det sker genom det förslag till lag som har tagits fram. Med tobakspaket avses även förpackningar till så kallade "tobaksfria" produkter som innehåller nikotin förutom nikotinläkemedel som regleras på annat sätt.*

Mediegrundlagskommittén, SOU 2016:58 redovisade hur krav på helt neutrala tobakspaket skulle kunna utformas genom att en delegationsbestämmelse införs i 1 kap. 9 § TF, alternativt som en egen paragraf i samma kapitel med följande lydelse:

Psykologer mot Tobak är en ideell förening. Vi tillhör paraplyorganisationen Yrkesföreningar mot Tobak. Adress till kansliet: Box 738, 101 35 Stockholm Tel 073-9477764. Läs mer på vår hemsida: www.psykologermottobak.org.

Utan hinder av denna grundlag får det i lag meddelas förbud mot att på tobaksförpackningar ange annan information än om produkttyp och tillverkare samt mot att i övrigt utforma förpackningen på ett sätt som avviker från bestämmelser som har meddelats för att tobaksförpackningar ska ha en enhetlig utformning.

Att ge alla tobaksförpackningar en enhetlig och neutral utformning är en effektiv åtgärd för att minska efterfrågan på tobak. Paketen kan då inte längre användas som reklamkanal eller ge konsumenterna en felaktig information om innehållet. Som beteendevetare vet vi att lagstiftning ger en viktig och tydlig signal som påverkar attityder och beteende på ett mer effektivt sätt än bara informationsinsatser. Unga är utsatta för en massiv påverkan på sociala medier och via influencers genom olika mer eller mindre subtila metoder. Det är svårt för unga att vara medvetna och försvara sig mot denna påverkan under en period i livet när de är extra nyfiken och ska frigöra sig från föräldrar, andra vuxna och auktoriteter i övrigt. Dessutom vet vi att hjärnan inte är färdigutvecklad förrän vid cirka 25 års ålder när det gäller att överblicka konsekvenser av beteenden och bedömning av risker. Neutrala tobakspaket som enbart talar om vad paketet innehåller begränsar möjligheten att med reklam knyta ett märke/logotype till de positivt värdeladdade begrepp (lyx, framgång, status, vuxenhet, kvinnlighet, en fri livsstil m m) som nu används av industrin för att rikta sig till presumtiva kunder.

Många länder har infört neutrala paket bland annat Australien, Frankrike, Irland, Storbritannien och Belgien. Man har sett det som en nödvändig del av det tobaksförebyggande arbetet. Forskning från de länder där neutrala paket har införts visar att paketen blir mindre attraktiva och att hälsovarningarna uppmärksammas bättre av barn och unga, och inte minst att tobaksbruket minskar.

För att kunna genomföra denna åtgärd har förslag på lagstiftning tagits fram. Det är dags för Sverige att gå vidare med implementeringen av Tobakskonventionen med denna åtgärd för att skydda medborgarna och då särskilt barn och unga från den oetiska marknadsföringen av tobaks- och nikotinprodukter. Riktlinjerna till artiklarna 11 och 13 i Tobakskonventionen rekommenderar länderna att införa neutrala förpackningar. För att slippa en framtida konflikt med EU:s tobaksprodukt direktiv kan det också vara en fördel att förekomma ett troligt framtida beslut om neutrala paket genom att Sverige tar detta steg redan nu.

Vi vill hänvisa till Barnkonventionens viktiga grundläggande principer för barns rättigheter som alltid ska beaktas artiklarna: 2, 3, 6 och 12. Artikel 1 om barns rätt till god hälsa, artikel 24 och övriga artiklar i konventionen ska tolkas utifrån grunden i dessa fyra artiklar.

I Agenda 2030 kan tobaksfrågan i sin helhet från odling, produktion, ohälsa och förtida död kopplas till de 17 hållbarhetsmålen. Artikel 3, säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar, kan särskilt lyftas där Tobakskonventionen nämns som en del av de satsningar som bör genomföras. Även artikel 12, goda konsumtions- och produktionsmönster där strategin för en hållbar konsumtion bland annat tar sikte på att öka kunskaperna om konsumtionens miljökonsekvenser och motverka förekomsten av varor och tjänster som är skadliga för hälsa och miljö är viktig i detta sammanhang.

Flera åtgärder har genomförts för att skydda medborgarna i syfte att genomföra en uppdaterad tobakspolitik. Det återstår dock några åtgärder, bland annat neutrala paket som skulle ge föräldrar samt personal som möter barn och unga stöd att skydda barnen. Sverige har sjunkit i ranking i en europeisk mätning av ländernas tobaksförebyggande insatser och hamnat långt efter jämförbara länder bland annat våra nordiska grannar.

Tobaksprodukter är inga vanliga konsumtionsvaror. I Sverige dör 12 000 människor varje år av sitt bruk och 100 000 insjuknar i rökrelaterad sjukdom. Ju tidigare tobaksbruket inleds desto farligare för hälsan.

Det bör vara en mänsklig rättighet för barn och vuxna att skyddas mot tobaksindustrins marknadsföringsmetoder att skaffa nya kunder.

Vi ger vårt starkaste stöd till att tobaksförpackningar undantas från tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde.

Inför neutrala tobakspaket snarast!

Uppsala nov 2020

Psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak
genom

Margareta Pantzar

Vice ordförande

Kontaktuppgifter: tfn 076-6279768; e-post margareta.pantzar@gmail.com